

B. Koleva, O. Gjorgieva-Trajkovska, V. GeorgievaSvrtinov

GoceDelcev University, Faculty of Economics, KrsteMisirkov St., 10-A, Republic of Macedonia, e-mail: blagica.koleva@ugd.edu.mk

GoceDelcev University, Faculty of Economics, KrsteMisirkov St., 10-A, Republic of Macedonia, e-mail: olivera.trajkovska@ugd.edu.mk

Institute of Economics, University "SS Cyril and Methodius", Skopje, Republic of Macedonia. e-mail: vesna.svrtinov@ugd.edu.mk

ПРЕДИЗВИЦИ НА МЕНАџЕРСКОТО СМЕТКОВОДСТВО ВО УСЛОВИ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА

Апстракт

Во услови на глобалниот раст и развој, паралелно се развиваат и имплементираат и ефективните стандарди за сметководствено работење земајќи предвид практиката на финансиското управување со компаниите меѓу повеќето земји, вклучително и оние кои се однесуваат на сериозни проблеми во меѓународниот бизнис, особено мултинационалните компании и меѓународните инвеститори. Глобализацијата во бизнис активностите, особено во пазарот на капитал, ја условува уште толку потребата за глобализирање на стандардот за управување и менаџментот со сметководственото работење. Сето ова се реализира како процес на намалување на разликите меѓу националните системи и стандарди на повеќето земји.

Предметот на истражување во овој труд претставува улогата и значењето на современиот, односно глобалниот концепт на согледување на финансиската положба на македонските компании во однос на втемелените Меѓународни сметководствени стандарди и предизвиците на менаџментот на сметководственото работење. Акцелераторски, сеприсутната појава, нарастувачките, манифестирани, лоши бизнис-финансиски состојби на македонските компании, ја наметнуваат уште толку потребата за изнаоѓање на оптимални решенија, со цел хармонизација на националните сметководствени стандарди со меѓународните. Генерално, целта на истражување во овој труд ќе биде процесот на глобализација на стандардизирањето на сметководствениот менаџмент. Конкретно ќе се земе предвид важноста на сметководственото ефективно работење воопшто и факторите кои ги условуваат разликите меѓу националните сетови на стандарди и интернационалните.

Клучни зборови: глобализација, сметководство, Меѓународни стандарди за финансиско известување, влијание, финансиски информации

CHALLENGES OF MANAGEMENT ACCOUNTING IN CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Abstract

In terms of global growth and development, parallel to that are also developing and implementing the effective standards for accounting operations, taking into account the practice of financial management in companies among most countries, including those relating to serious problems in international business, particularly multinational companies and international investors. All this is realized as a process of reducing differences between national systems and standards of most countries. The research paper is the role and importance of modern or global concept of understanding the financial position of Macedonian companies in terms of instituting the International Accounting Standards and the challenges of management accounting. Accelerator, pervasive phenomenon, growth manifesting, bad business and financial conditions of the Macedonian companies still impose the necessity of finding optimal solutions, in order to harmonize national standards with international accounting. Overall, the aim of research of this paper will be the globalization process on the standardizing accounting management. Specifically, we will consider the importance of the effective accounting work and the factors that condition differences between national sets of standards and international.

Key words: globalization, accounting, International Financial Reporting Standards, effects, financial information.

Менаџерското сметководство во услови на глобализација

Потребата за стандарди во финансиското управување со претпријатијата, како и принципите и правилата на кои компаниите мора да се придржуваат при составување на финансиските извештаи од општа намена, денес не е спорна. Ваквата стандардизација потекнува од исклучителна важност на финансиското известување за ефикасното и ефективното функционирање на пазарот на капитал, кое претставува едно од клучните предуслови за финансиската стабилност и растот на економијата во целина, земајќи предвид објективната неможност за механизмот на слободниот пазар да обезбеди доволно релевантни, сигурни и компаративни информации за инвеститорите и кредиторите [3, p.29]. Имплементацијата на стандардите за финансиско известување во подолг период веќе е исклучително национално ориентирано. Секоја земја, во рамките со своите потреби и специфичности на опкружување, има воспоставено соодветен регулаторен механизам кој ги има креирано стандардите на менаџирање со сметководството обезбедувајќи негова ефективна примена. Националните стандарди меѓусебно се разликуваат во бројните аспекти под влијание на разликите во факторите на опкружување, каде диференциите се истакнуваат во генералниот пристап на градење на стандардите, како и во начинот на признавање и мерење на поединечните позиции на финансиските извештаи, принципи и правилата на обелоденување и форма на финансиските извештаи.

При тоа, со цел обезбедување на цврста основа за секој поединечен стандард или анализирање на стандардот, како и нудење на поддршка за менаџментот на сметководството, при решавање на проблеми со кои директно се бави, во поединечните земји се имплементира концептуалната рамка на финансиското известување, кое исто така се одразува на специфичноста на опкружување. Националната ориентација на имплементација на стандардите на менаџментот на финансиското известување, претставува соодветно решение во услови на релативно скромно ниво на економска поврзаност на земјите со светот и релативно малиот број на мултинационални компании и меѓународно ориентираните пазари на капиталот и инвеститорите. Меѓународните стандарди на финансиското известување и имплементација на менаџментот на известување и водење на финансиите, кое се донесува и константно усовршува од меѓународните организации за сметководствено работење, има голем потенцијал да стекне статус на единствен сет на глобалните стандарди. Тие ја сочинуваат основата на актуелниот процес на глобалната конвергенција на стандарди на финансиското известување. Високиот квалитет, сеопфатноста, заснованоста на принципите изведени од концептуалните рамки, како и инволвираноста на бројните интересни групи од целиот свет во процесот на нивното креирање, ги прават корисни и прифатливи за земјите со различно ниво на економскиот раст и развој и различна култура. Под влијание на глобализацијата на менаџментот и управувањето, особено на глобализацијата на пазарот на капитал и развојот на мултинационалните компании, неминовно се наметнува прашањето за глобализација на стандардот на финансиското работење и менаџмент, односно намалување на разликите меѓу постоечките национални стандарди на финансиски менаџмент и сметководство, во различните земји [6, p.91]

Во условите на растечката глобализација и интеграција на пазарот на капитал, меѓународните организации се соочуваат со проблеми на читање и разбирање на финансиските извештаи, додека, наспроти ова, бројните компании, пред се, оние со мултинационален карактер, се соочуваат со потребата за своите финансиски менаџери и менаџментот на сметководството да ги прилагодуваат на странските стандарди на работење – странските корисници. Станува јасно дека разликите меѓу националните сетови на стандарди на менаџмент на сметководството претставува значителна бариера за меѓународниот бизнис, кое доведува до појава и постојано зајакнување на притисокот во насока на нивно намалување. Со тоа, глобализацијата на бизнисот ја условува потребата за глобализирање и на стандардот на менаџирање со сметководството. На почетокот, процесот на глобализација на стандардот на менаџирање со сметководството е првично доживуван како процес на намалување на разликите меѓу националните сетови стандардизации, чија егзистенција не е доведена во прашање. Меѓутоа, во последните неколку години, стануваат изразени барањата за креирање на единствено глобално важечки сет на стандарди, односно сет кој би важел за сите земји во светот, како и за Република Македонија и сите нивни компании и претпријатија, кои би ги замениле сите постоечки национални стандарди и успешно би ги хармонизирале со меѓународните. Иако бројот на заговорниците на оваа идеја константно од ден на ден се повеќе се зголемува, сеуште не може да се каже за Македонија и македонските компании и сметководствени менаџери дека имаат карактер на работење кој е глобализиран и општо прифатен од меѓународниот, европски фактор. Одредена група на сметководствени теоретичари денес сметаат дека стандардите е неопходно да се прилагодат на ниво на економскиот развој на земјата, оддалечувајќи и сузбивајќи ги силните притисоци од глобалниот раст и развој, односно дека стандардите кои одговараат на економски развиените земји не може секогаш да бидат оптимални и за земјите во развој како што е Република Македонија. Исто така, во рамките на оваа проблематика, се става и прашањето дали претпријатијата во сите правни форми и

величини е неопходно да ги следат истите стандарди како и дали е неопходно претпријатијата кои не котираат на јавниот пазар на капитал да ги користат истите стандарди на менаџирање на сметководството како и котираните компании. Меѓутоа, независно од претходните дилеми, присутен е и ставот дека глобалната конкуренција за два или повеќе сетови на стандарди би донела поквалитетно финансиско работење и менаџирање на финансиите, во однос на единствениот сет на стандарди. Според тоа, самата потреба за намалување на разликите меѓу националните механизми и стандардизации под притисок на глобализацијата на пазарот, дене се повеќе почнува да биде константа на ефективното работење на претпријатијата и во Македонија. Полемиката се води најмногу околу очекуваниот краен исход и резултат на овој процес на глобализирање на менаџментот на сметководството во македонските компании.

Компаративна анализа на националниот и глобалниот систем на сметководствен менаџмент

На прашањата дали единствениот сет на глобализираниот раст и стандардизации на финансискиот сметководствен менаџмент воопшто е потребен за македонските менаџери и компании, односно дали е возможно да се воспостави и кога тоа би можело, дали македонските компании би имале поголема бенефиција од истото. Според тоа, со цел да може да се изнајде одговор на даденото прашање, од голема важност е да се направи компаративна анализа на вредностите, предностите на стариот, национален систем на менаџерско сметководство со меѓународниот, глобален, современ систем на функционирање на менаџерското сметководство (таб.1)

Табела бр.1 Компаративен преглед на трендовите во однос на националниот и современиот, глобален систем на функционирање на сметководствениот менаџмент

Национален (стар) Систем	Современ (глобален) Систем
Ориентиран на акционерите	Ориентиран на сите стејкхолдери
Базиран на хартија	Базиран на интернетот и ИТ
Стандардизирани информации	Информации прилагодени на корисниците
Информации за перформансот и перспективите под контрола на компанијата	Информации од различни извори
Периодично сметководствено известување	Континуирано сметководствено известување
Дистрибуирање на ресурсите и информациите	Дијалог
Финансиски извештаи	Поголем обем на мерки на финансискиот перформанс на компанијата
Минати перформанси	Поголема насоченост на изгледите и идниот перформанс
Анализа на минати трошоци	Анализа на вредноста на информациите
Ревизија на извештаите	Обезбедување на систем на поддршка
Национално ориентиран	Глобално втемелен
Статички систем на функционирање	Континуирано флексибилен систем на функционирање
Составување на извештаите во рамките на регулаторните барања	Задоволување на потребите на пазарот

Извор - Olivier H., Challenges facing the accountancy profession, EAR 4/00, London, 2000

За силата на потребите за ефективна глобализација на стандардите на менаџерското сметководство, зборува фактот дека во текот на последните неколку децении земајќи предвид механизмот на имплементација на современите стандарди на работење, најзначаен пресврт претставува формирање на Меѓународниот комитет на сметководствените стандарди, кои на почетокот на овој век веќе прерасна во влијателен Меѓународен одбор за сметководствени стандарди. Трансформацијата на оваа организација, не е само од формален карактер, туку означува и исклучителен пресврт во пристапот на глобализација на стандардот на финансиското известување. Наместо до тогаш актуелната хармонизација, која подразбира намалување на разликите меѓу постоечкиот сет на стандарди, на сцена настапува конвергенцијата, која се карактеризира не само со намалување на постоечките разлики, туку и со настојување да се пронајдат нови, под глобално влијание, најдобри возможни решенија за проблемот на менаџерското сметководство и нивното работење. Бенефициите од глобалниот стандард на финансискиот менаџмент се големи за македонските компании, особено за инвеститорите и кредиторите, надминувајќи ги трошоците кои се поврзани со таквите стандарди, каде неопходноста за ефективно менаџерско сметководство во современото, непредвидено, глобално работење се повеќе се истакнува во бизнис глобалното и современо опкружување. Најзначајните бенефиции кои македонските компании може да ги имаат од глобалната стандардизација и глобалното влијание се огледуваат во унапредување на транспарентноста и компаративноста на финансиските сметководствени информации, на чија основа се олеснуваат идните процеси на донесување на круцијални одлуки во работењето на претпријатијата. Глобалните влијанија всушност, ја подобруваат ефикасноста и ја олеснуваат интеграцијата на пазарот на капитал, со кое нудат значајна поддршка за ефикасното сегментирање, имплементирање, алоцирање на економските, неопходни ресурси во однос на имплементирање и поттикнување на економскиот перформанс на компаниите, а со тоа и на самата земја. Со тоа, во основа на конвергенцијата на стандардот на менаџерското сметководство, треба да биде пронаоѓањето на најдобрите решенија за сметководствените проблеми и предизвици, со користење на најдобрите искуства од глобалното опкружување. Глобалните стандарди на менаџерското сметководство и нивниот висок квалитет и ефективност, сепак, нема веднаш ефикасно да обезбедат квалитетни и компатибилни финансиски извештаи и сметководствено работење. Туку, квалитетните стандарди поттикнати од глобалниот раст и развој ќе бидат само еден чекор поблиску до ефективното и успешно сметководствено работење на компаниите.

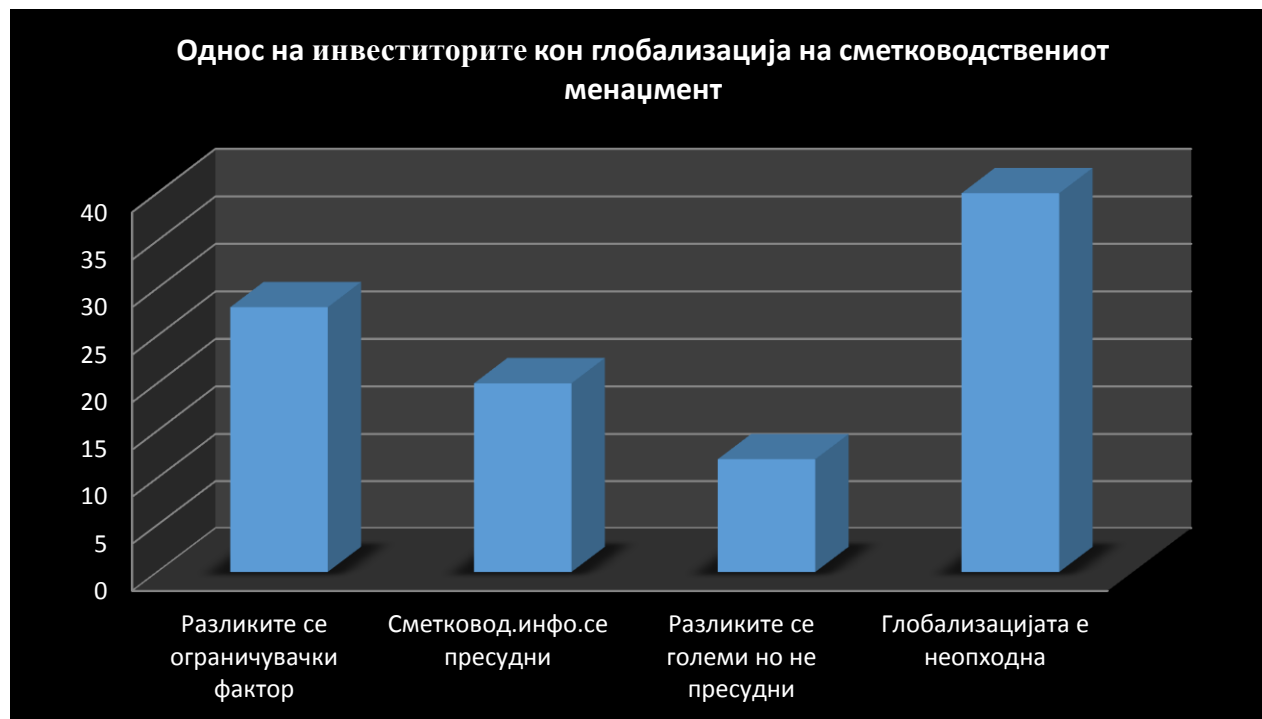
Инвеститорите кон глобализација на сметководствениот менаџмент

Емпириското истражување е спроведено во 2016та година, на примерок од 10тина европски институционални инвеститори, каде се открива дека поголемиот дел од нив, односно 1/3, во значителна мера се потпираат на одлуките донесени од својот сметководствен менаџмент, поточно од сметководствените информации со кои располага, однесувајќи се на изборот за странските активности. Додека пак, останатиот број на другите компании се оние кои воопшто не ги користат информациите приложени од сметководствениот менаџмент, сметајќи дека ваквото работење е сè уште незначително.

Поголемиот дел од испитаниците, односно 91%, преферираат вршење на компаративни инвестициски можности меѓу земјите наместо дефинирање на износот на парични средства кои ќе се вложат во дадена земја, одбирајќи ги инвестициските можности во истата. Разликите во квалитетот на подготвување и организација на сметководствените, финансиски извештаи за 27%

од нив делуваат како отежнувачки фактор за вложување низ Европа, додека пак, 10% од нив наведуваат дека сметководствените разлики се ограничувачки пречки за вложување во дадените земји во Европа, додека пак, 18% ги наведуваат дека сметководствените информации се пресудни за сметководствениот менаџмент и меѓусебните различни пристапи на работење на истите, како причина за ограничување но не и откажување и одложување на инвестицискиот проект, сметајќи дека овде ќе има ризици на ликвидност, валутни и пазарни ризици.

Графикон бр.1 Одговори на инвеститорите за нивното мислење во однос на хармонизација на сметководствениот менаџмент при инвестирање.

Скоро половина од испитаниците пак, 40%, изјавиле дека глобализацијата е неопходна, и дека можеле да ги зголемат своите вложувања во европските земји доколку може да се воспостави заеднички сет на сметководствен менаџмент и ефективно, хармонизирано менаџирање со сметководствените информации и концепти. Истражувањето со тоа, одговори на прашањето како самите деловни субјекти со соочуваат со разликите во сметководствениот менаџмент и нивните принципи на работење, каде има разлика и во нивниот однос кон менаџмент практиката на организација на информациите, поточно финансиските, чии резултати се прикажани во табела бр.2

Табела бр.2 Компарација на европските инвеститори со нивниот сметководствен менаџмент и разлики

Разлики/ индикации за глобализација	% инвеститори
Разлики во сметководствените менаџмент принципи	

Придавање на поголемо значење на останатите информации	66,0
Повторна проценка на позициите на странските извештаи	50,5
Користење на услугите на инвестициските извештаи	42,3
Придавање на мала важност на сметководствените информации	10,3
Разлики во практиките на менаџмент со сметководствени извештаи	
Посета на компаниите со цел собирање информации	47,4
Присуство на промотовни механизми кои ефективно ги организираат ресурсите	45,4
Избегнување на вложување во компании со помал обем на обелоденување на сметководствени извештаи и слаба организација	43,3
Неопходност од поголем принос на вложување во компании чиј менаџмент на сметководствени информации е меѓународно хармонизиран	35,1
Додела на повисок ризик на вложување во компанијата	26,8

Како што може да се увиди од самото истражување, соочувајќи се со поголемите разлики во менаџмент стандардите на финансиското работење и сметководствено известување, инвеститорите во главно се определуваат за еден од двата пристапи на работење. Првиот подразбира ставање на поголем акцент на останатите информации вклучително ангажираниот менаџмент на информациите од финансиското работење, додека пак, другите се состојат во повторна проценка на износите, земајќи предвид ефективното работење на менаџмент мониторинг на сметководствените извештаи и функционирање на компаниите на финансиски план. Во случај на разликите во практиката на известување, исто така преовладуваат двата пристапи, каде првиот подразбира потреба од информации за дополнителни сметководствени извештаи, а другите имплементирање на повисок степен на сигурност во инвестициските одлуки.

Користена литература:

1. *Collier, P.M.*, Accounting for managers – Interpreting accounting information for decision-making, Wiley Publishers, England, 2003.
2. *Hewitt, C.W. and White, J.W.* Testimony Concerning Globally Accepted Accounting Standards, USA, (2007),
3. *Hoogendoorn, M.* "International Accounting Regulation and IFRS Implementation in Europe and Beyond – Experiences with First-time Adoption in Europe", Accounting in Europe (Vol. 3), 2007
4. *Olivier H.*, Challenges facing the accountancy profession, EAR 4/00, London, 2000
5. *Smith M.*, Research methods in accounting, SAGE Publication, UK, 2003
6. *Van Hulle K.*, harmonization of accounting standards in the EC: is it the beginning or is it the end?, London, 2007
7. *Zambon S., Saccon C.*, Accounting change: fresh start or Gattopardo's revolution?, EAR 2/13, London, 2013
8. *Walton P.*, Company Law and accounting in nineteenth-century Europe, London, 2010
9. *Whittington G., Thorell P.*, The harmonization of accounting within the EU: problems, perspective and strategies, Princeton Hall, 2009